

บทที่ 4

สภาพชีวิตของกลุ่มเด็กบิ๊ม

กลุ่มประชากรที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ “เด็กบิ๊ม” หรือ พนักงานประจำสถานีบริการน้ำมัน ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จำนวน 6 แห่ง ได้แก่

1. สาขาสำนักงานใหญ่ ถนนวิภาวดีรังสิต เขตจตุจักร
2. สาขาการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย ถนนวิภาวดีรังสิต เขตดอนเมือง
3. สาขาการประปานครหลวง ถนนประชาชื่น เขตบางเขน
4. สาขาสนามเป้า ถนนพหลโยธิน เขตพญาไท
5. สาขานานาใต้ ถนนสุขุมวิท เขตพระโขนง
6. สาขาองค์การเบตเตอร์ ถนนสรรพาวุธ เขตพระโขนง

การเก็บข้อมูลจากบิ๊มน้ำมันจำนวน 6 แห่ง แห่งละ 5 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 30 ครั้ง ได้ข้อมูลจากเด็กบิ๊มจำนวน 88 คน ซึ่งมีหน้าที่ต่างๆ กันไป ดังนี้

1. พนักงานหน้าลาน ซึ่งมีหน้าที่เติมน้ำมัน และให้บริการลูกค้า จำนวน 84 คน
2. พนักงานบัญชีและการเงิน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเรื่องบัญชี และการเงิน จำนวน 1 คน
3. พนักงานเก็บเงิน (แคชเชียร์) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการรับ และทอนเงิน จำนวน 1 คน
4. ผู้ช่วยพนักงานเก็บเงิน ซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานเก็บเงิน จำนวน 1 คน
5. ช่างประจำตู้ซ่อม ซึ่งมีหน้าที่ซ่อมแซมรถยนต์ จำนวน 1 คน

รวมจำนวนเด็กบิ๊มที่ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย จำนวน 88 คน ซึ่งมีลักษณะทางประชากรดังนี้

- | | |
|-------------------------------------|--|
| 1. เพศ | 6. การศึกษา |
| 2. อายุ | 7. โอกาสในการศึกษาของเด็กบ๊ม |
| 3. ช่วงอายุเมื่อเข้าสู่อาชีพเด็กบ๊ม | 8. ลักษณะอาชีพของกลุ่มเด็กบ๊มก่อนมาเป็นเด็กบ๊ม |
| 4. สถานภาพการสมรส | 9. อาชีพของครอบครัวเดิม |
| 5. ภูมิลำเนา | 10. อาชีพของคู่สมรส |

เพศ

เด็กบ๊มจำนวน 88 คน ที่ทำงานในบ๊มน้ำมัน 6 แห่ง แบ่งเป็นผู้ชาย จำนวน 46 คน และผู้หญิง จำนวน 42 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1

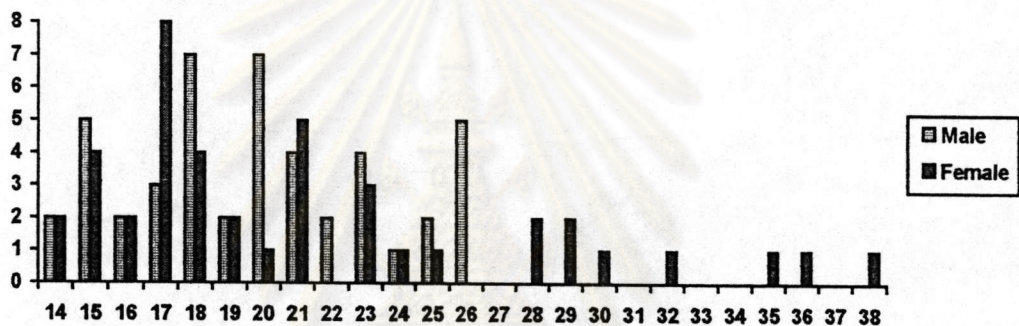
ตารางแสดงจำนวนเด็กบ๊มในบ๊มน้ำมัน 6 แห่ง จำแนกตามเพศ (คน)

สาขา	ชาย	หญิง	รวม
1. สำนักงานใหญ่	8 (9.09 %)	10 (11.36 %)	18 (20.45 %)
2. การทำอากาศยานแห่ง ประเทศไทย	10 (11.36 %)	10 (11.36 %)	20 (22.73 %)
3. การประปานครหลวง	7 (7.95 %)	7 (7.95 %)	14 (15.91 %)
4. สนามเป้า	7 (7.95 %)	7 (7.95 %)	14 (15.91 %)
5. นานาใต้	4 (4.54 %)	6 (6.82 %)	10 (11.36 %)
6. องค์การเบตเตอร์	10 (11.36 %)	2 (2.27 %)	12 (13.64 %)
รวม 6 สาขา	46 (52.27 %)	42 (47.73 %)	88 (100 %)

อายุ

เด็กป๋มจำนวน 88 คน มีอายุอยู่ในช่วง 14 - 38 ปี ความแตกต่างของอายุมีมากถึง 24 ปี และเมื่อพิจารณาอายุของเด็กป๋มโดยจำแนกตามเพศ จะพบความแตกต่างที่น่าสนใจคือ ผู้ชายมีอายุตั้งแต่ 14 - 26 ปี ส่วนผู้หญิงมีอายุตั้งแต่ 14 - 38 ปี ดังรายละเอียดในแผนภูมิข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 4.1
แผนภูมิแสดงระดับอายุของเด็กป๋ม จำแนกตามเพศ



ลักษณะที่สำคัญที่พบคือ เด็กป๋มทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยรุ่น ผู้ชายกลุ่มใหญ่ที่สุดอายุ 18 และ 20 ปี รองลงมาคือ 15 และ 26 ปี และผู้หญิงกลุ่มใหญ่ที่สุดคือกลุ่มที่มีอายุ 17 ปี รองลงมาคือ 21 ปี จากนั้นก็คือ 15 และ 18 ปี

จากแผนภูมิต่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เด็กป๋มชายและหญิงที่มีอายุน้อยที่สุด มีจำนวนเท่ากันคือ ระดับอายุ 14 ปีเพศละ 2 คน แต่เด็กป๋มชายและหญิงที่มีอายุมากที่สุด อยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนกล่าวคือ ผู้ชายที่มีอายุมากที่สุดคือ 26 ปี มีจำนวน 5 คน แต่ผู้หญิงที่มีอายุมากกว่า 26 ปี คือมีอายุ 28 - 38 ปี มีจำนวนถึง 9 คน

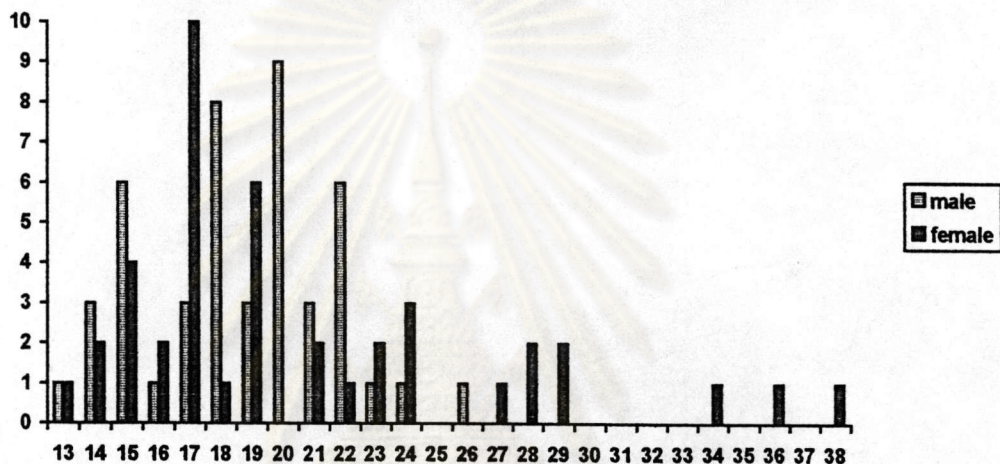
เมื่อพิจารณาช่วงความกว้างของอายุเด็กป๋มแต่ละเพศจะพบว่า ผู้ชายจะมีอายุ 14 - 26 ปี คือมีช่วงอายุกว้างเพียง 12 ปี แต่ผู้หญิงจะมีอายุ 14 - 38 ปี คือมีช่วงอายุกว้างถึง 24 ปี

ช่วงอายุเมื่อเข้าสู่อาชีพเด็กปั๊ม

เด็กปั๊มกลุ่มที่ศึกษาจำนวน 88 คน ทำงานเป็นเด็กปั๊มมานานน้อยแตกต่างกัน บางคนเพิ่งทำงานมาได้ 2 - 3 วัน ในขณะที่บางคนทำงานนี้มานานถึง 5 - 6 ปีแล้ว

แผนภูมิที่ 4.2

แผนภูมิแสดงช่วงอายุเมื่อเข้าสู่อาชีพเด็กปั๊ม จำแนกตามเพศ



ช่วงอายุที่เด็กปั๊มกลุ่มนี้เริ่มอาชีพเด็กปั๊มนับว่ากว้างมาก คือตั้งแต่อายุ 13 ปีถึง 38 ปี จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่จะเริ่มทำงานกันในช่วงอายุ 15 - 22 ปี ไม่แตกต่างกันมากนักทั้งผู้ชายและผู้หญิง แต่ความแตกต่างที่ปรากฏชัดเจนคือ กลุ่มผู้ชายเริ่มเข้าสู่อาชีพในช่วงอายุ 13 - 26 ปี ในขณะที่กลุ่มผู้หญิงเริ่มเข้าสู่อาชีพในช่วงอายุที่กว้างมากคือ 13 - 38 ปี

เราอาจแบ่งกลุ่มผู้หญิงเป็น 2 กลุ่ม คือ ช่วงอายุ 13 - 24 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เข้าสู่อาชีพพร้อมๆ กับผู้ชาย และช่วงอายุ 27 - 38 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ไม่มีผู้ชายเข้าสู่อาชีพนี้เลย

ประวัติและชีวิตการทำงาน ของกลุ่มผู้หญิงที่เข้าสู่อาชีพเมื่ออายุ 27 - 38 ปี จำนวน 8 คน มีรายละเอียดดังนี้

* สมใส (หญิง, อายุ 28 ปี, สุรินทร์, แต่งงานไม่มีลูก, ทำงานในกรุงเทพฯ 2 เดือน)

สมใสเพิ่งเริ่มทำงานบ้มาได้ 2 เดือน เป็นงานแรกตั้งแต่ย้ายตามสามีมาทำงานที่กรุงเทพฯ (สามีมาก่อน 1 เดือน เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย) เพราะที่บ้านมีที่น่าน้อย รายได้จึงไม่พอกับรายจ่าย สามีเป็นคนชวนมาทำงานกรุงเทพฯ และหลานซึ่งเป็นแม่บ้าน ทำความสะอาดอยู่ที่บ้มนี้นี้พามาสมัครงาน

เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว งานบ้มาดีกว่างานที่บ้าน อยู่บ้านมีแต่รายจ่าย ไม่มีรายได้ คิดจะทำงานนี้อีกประมาณ 1 ปี คาดว่าจะเก็บเงินได้แล้วก็กลับบ้านไปทำนาต่อ ที่นาตอนนี้ จำนวนไว้

* อนันต์ (หญิง, อายุ 28 ปี, ลพบุรี, แต่งงานมีลูก 3 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า 10 ปี)

อนันต์ทำงานบ้มาได้ 4 เดือน ก่อนหน้านี้รับจ้างถักกระเป๋าชือกอยู่ที่บ้าน มีคนรับไปขาย ได้ค่าจ้างใบละ 20 บาท ถักได้วันละ 5 - 6 ใบ และเลี้ยงลูกไปด้วย ญาติซึ่งเป็นเสมียนอยู่ที่บ้มาเป็นคนชวนมาทำงาน สำหรับงานบ้มา ยังไม่แน่ใจว่าจะทำอีกนานแค่ไหน

* คำผิง (หญิง, อายุ 29 ปี, พิษณุโลก, แต่งงานมีลูก 1 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ 3 เดือน)

คำผิงเพิ่งทำงานได้ 10 วัน ก่อนหน้านี้อยู่บ้านทำไร่ทำนา เข้ากรุงเทพฯ พร้อมกับสามี ลูกสาวฝากแม่เลี้ยงที่บ้าน เริ่มแรกเป็นพนักงานของบริษัทรับเหมาทำความสะอาดมาทำงานอยู่บ้มนี้นี้ได้ 2 เดือนเศษ หัวหน้าสถานีก็ชวนมาทำงานบ้มา สามีเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อเทียบกับงานเก่า คำผิงชอบงานบ้มามากกว่า งานอื่นยังไม่คิดจะทำ ถ้าลาออกจากงานก็จะกลับบ้าน แต่คงอยู่อีกนาน ตอนนี้ทำงานเก็บเงินอยู่ ส่วนลูกสาวอยากให้เรียนสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะได้ทำงานที่ดีๆ

* ดวงเดือน (หญิง, อายุ 29 ปี, สุพรรณบุรี, แต่งงานมีลูก 2 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ เกือบ 20 ปี)

ดวงเดือนทำงานที่บ้มา 20 วัน ก่อนหน้านี้ทำงานก่อสร้างกับญาติมานานกว่า 10 ปี หลานซึ่งทำงานบ้มาก่อนชวนมาทำก็ลองมาทำดู

เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว งานก่อสร้างรายได้ดีกว่างานบ้มา แต่ก็ลองมาทำดู เพราะเบื่องานเดิม ก็อยากลองเปลี่ยนดูบ้าง ว่างานไหนดี ตอนนี้เพิ่งเริ่มทำยังไม่รู้ว่าดีไหม ยังบอกไม่ได้

* สวีน (หญิง, อายุ 32 ปี, อุตรธานี, แต่งงานมีลูก 1 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ 5 ปี)

สวีนทำงานบ้มีตั้งแต่อายุ 27 ปี หลังจากเรียนจบ ม.4 แลวบ้าน ก็ช่วยที่บ้านทำนาอยู่ 6 ปี เพื่อนชวนมาทำงานที่กรุงเทพฯ และทำงานบ้มีเป็นงานแรก จึงได้รู้จักกับสามีซึ่งทำงานขับรถอยู่โรงไม้ฝั่งตรงข้าม

เมื่อถามถึงงานบ้มี สวีนบอกว่า ก็เบื่อๆ อยากรลาออก ตอนนีกำลังปลูกบ้านอยู่ที่หนองคาย (บ้านเกิดของสามี) คงจะรอให้ลูกโตจนเข้าโรงเรียนอนุบาลก่อนจึงจะย้ายไป แต่ยังไม่รู้จะไปทำงานอะไร

* สุนีย์ (หญิง, อายุ 35 ปี, อยุธยา, แต่งงานมีลูก 2 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า 5 ปี)

สุนีย์ทำงานบ้มีมาได้ 1 ปีเศษ ก่อนหน้านี้เคยทำงานมาหลายอย่าง เช่น ที่โรงงานทอผ้าแถวรังสิต ครั้งสุดท้ายก็เป็นพนักงานทำความสะอาด อยู่ที่การทำอากาศยานฯ ดอนเมือง พี่สาวพามาสมัครที่บ้มีนี้ในตำแหน่งแม่บ้าน มีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดทั่วไป และช่วงที่ว่างก็มาช่วยเติมน้ำมัน

สุนีย์บอกว่า จะทำงานนี้จนกว่าเค้าจะไม่ให้ทำ ไม่ชอบเปลี่ยนงาน ปกติจะทำงานจนอยู่ไม่ได้จริงๆ งานที่อยากทำมากที่สุดคือ อยากรขายของเป็นของตัวเอง แต่ไม่มีโอกาสเพราะไม่มีทุนรอน

* ละเอียด (หญิง, อายุ 36 ปี, สุรินทร์, แต่งงานมีลูก 2 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ 15 ปี)

ละเอียดทำงานมาได้ 1 เดือน ก่อนหน้านี้เป็นคนสวนอยู่การทางแห่งประเทศไทย เพื่อนข้างบ้านซึ่งทำงานบ้มีมาก่อนพามาสมัคร

เมื่อเทียบกับงานเก่า งานเก่าได้เงินน้อย ไม่พอใช้ ลองทำงานบ้มีดู ถ้าดีก็จะทำไปอีกนาน

* สะอาด (หญิง, อายุ 38 ปี, กรุงเทพฯ, หม้าย มีลูก 3 คน, อยู่ในกรุงเทพฯ ตั้งแต่เกิด)

สะอาดทำงานบ้มีมา 2 เดือน เคยทำงานบริษัทห้องเย็นแถวคลองสาน แล้วก็ไปเป็นพนักงานของบริษัทรับเหมาทำความสะอาด ประจำอยู่ที่ห้างสรรพสินค้า เซียร์ รังสิต ต่อมาลูกสาวซึ่งทำงานที่บ้มีนี้ก่อนพามาสมัคร

สะดวกขอขงานบั้นมากกว่างานเก่า เพราะงานเก่าหนักและเหนื่อยมาก ต้องเดิน
ทั้งวัน แต่งานบั้นก็ต้องตากแดด คิดว่าจะทำงานนี้ไปเรื่อยๆ แล้วก็เก็บเงินเป็นทุนในการขายของ
เพราะเป็นงานที่อิสระดี

จะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้หญิงที่อายุมากกว่าผู้ชายอย่างเห็นได้ชัดนั้น เป็นกลุ่มเดียวกัน
กับกลุ่มที่เข้าสู่อาชีพเมื่ออายุมากแล้ว คือเข้าสู่อาชีพเมื่ออายุถึง 27 - 38 ปี งานบั้นเป็นงาน
รับจ้างลักษณะชั่วคราว ดังนั้นจึงน่าจะเป็นห่วงกลุ่มผู้หญิงกลุ่มนี้ที่อายุมากแล้ว แต่ยังคง
ประกอบอาชีพรับจ้างในลักษณะแรงงานไร้ฝีมือ ที่มีค่าจ้างคิดตามรายวัน หากในอนาคตเกิด
เจ็บป่วย ก็จะไม่มียาได้จนเจือจรรอบครัว และแรงงานกลุ่มนี้ยังมีโอกาสน้อยเต็มทีที่จะได้รับ
การฝึกอาชีพเพื่อประกอบอาชีพใหม่ที่มั่นคง และมีรายได้สูงกว่านี้ คุณภาพชีวิตของแรงงานหญิง
กลุ่มนี้จึงน่าเป็นห่วงไม่น้อยกว่ากลุ่มวัยรุ่น

สถานภาพการสมรส

กลุ่มเด็กบั้นที่ศึกษา มีทั้งที่ยังเป็นโสดและแต่งงานแล้ว ตารางต่อไปนี้แสดง
สถานภาพของเด็กบั้นชายและหญิง ที่สัมพันธ์กับช่วงอายุ

ตารางที่ 4.2

ตารางแสดงสถานภาพการสมรสของเด็กบั้น จำแนกตามเพศ (คน)

ช่วงอายุ (ปี)	ชาย		หญิง	
	โสด	แต่งงานแล้ว	โสด	แต่งงานแล้ว
14	2	-	2	-
15	5	-	4	-
16	2	-	2	-
17	3	-	8	-
18	7	-	4	-
19	1	1	2	-
20	6	1	1	-
21	1	3	3	2

22	1	1	-	-
23	2	2	1	2
24	-	1	-	1
25	1	1	-	1
26	2	3	-	-
27	-	-	-	-
28	-	-	-	2
29	-	-	-	2
30	-	-	-	1
31	-	-	-	-
32	-	-	-	1
33	-	-	-	-
34	-	-	-	-
35	-	-	-	1
36	-	-	-	1
37	-	-	-	-
38	-	-	-	1
รวม	33	13	27	15

จะเห็นได้ว่า กลุ่มเด็กบิ๊มชายที่เป็นโสดมีจำนวน 33 คน อายุตั้งแต่ 14 - 26 ปี และที่แต่งงานแล้วมีจำนวน 13 คน อายุตั้งแต่ 19 - 26 ปี และผู้หญิงที่เป็นโสดมีจำนวน 27 คน อายุตั้งแต่ 14 - 23 ปี และที่แต่งงานแล้วมีจำนวน 15 คน อายุตั้งแต่ 21 - 38 ปี

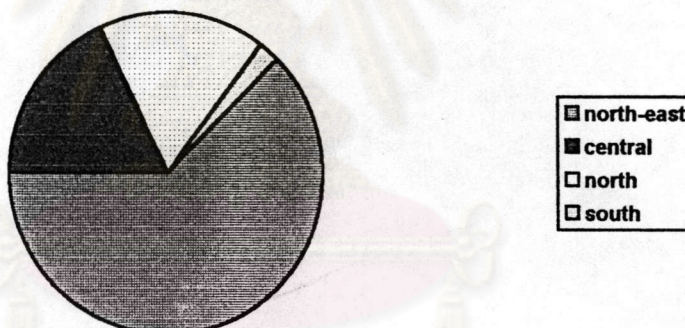
สถานภาพการสมรสมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ และการทำงานเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ การมีครอบครัวจะเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบ และภาระในการทำงานหาเงิน ยังมีลูก ภาระต่างๆ ยิ่งมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง นอกจากต้องทำงานบิ๊มแล้วกิจกรรมหลักหลังจากเลิกงานคือ การทำงานบ้าน และดูแลลูก นับเป็นภาระที่สำคัญซึ่งทำให้เวลาในการพักผ่อน และการใช้สื่อน้อยลงไปกว่ากลุ่มผู้ชาย และกลุ่มผู้หญิงด้วยกันที่ยังเป็นโสดอย่างเห็นได้ชัด

ภูมิลำเนา

กลุ่มเด็กบ๊มจำนวน 88 คน ประกอบด้วยคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และ นนทบุรี และคนที่อพยพย้ายถิ่นมาจากเกือบทุกภาคของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ตั้งแต่ จังหวัดเชียงราย ลำปาง แพร่ สุโขทัย พิษณุโลก ตาก นครสวรรค์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่จังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น อุบลราชธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ภาคกลาง ตั้งแต่จังหวัด สุพรรณบุรี ชัยนาท ลพบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี อยุธยา นครนายก สระแก้ว สมุทรสงคราม ไปจนถึงภาคใต้ ได้แก่จังหวัด ปัตตานี และ ยะลา

แผนภูมิที่ 4.3

แผนภูมิแสดงจำนวนเด็กบ๊มที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแต่ละภาค



จากแผนภูมิข้างต้นจะพบว่า เด็กบ๊มจำนวน 88 คน มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด คือ 55 คน (ร้อยละ 62.50) ลำดับรองลงมาใกล้เคียงกัน 2 ภาค คือ ภาคกลาง จำนวน 16 คน (ร้อยละ 18.18) และภาคเหนือจำนวน 15 คน (ร้อยละ 17.05) ลำดับสุดท้ายคือ ภาคใต้จำนวน 2 คน (ร้อยละ 2.27) ส่วนภาคตะวันออกไม่มีเลย

หากพิจารณาความแตกต่างระหว่างภูมิภาคของเด็กบ๊มชาย และหญิง
ในแต่ละภาค ตั้งแต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ จะได้เป็น
ตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3
ตารางแสดงจำนวนเด็กบ๊มที่มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามเพศ (คน)

จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ชาย	หญิง	รวม
1. อุตรธานี (อ.เมือง, อ.เพ็ญ, อ.หนองหาน)	11	13	24
2. ขอนแก่น (อ.พล, อ.พระยืน)	1	2	3
3. มหาสารคาม (อ.เมือง)	1	1	2
4. ร้อยเอ็ด (อ.เกษตรวิสัย)	1	1	2
5. อำนาจเจริญ (อ.เมือง)	1	1	2
6. นครราชสีมา (อ.สีคิ้ว, อ.เสิงสาง, อ.สันขาง)	2	2	4
7. บุรีรัมย์ (อ.หนองกี่, อ.นางรอง, อ.ละหานทราย)	8	2	10
8. สุรินทร์ (อ.เมือง, อ.ประสาท, อ.ลำดวน, อ.รัตนะ)	2	3	5
9. ศรีสะเกษ (อ.ยางชุมน้อย, กิ่งอ.เมืองจันทร์)	1	1	2
10. อุบลราชธานี	-	1	1
รวม 10 จังหวัด	28	27	55

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.4

ตารางแสดงจำนวนเด็กปัมที่มีภูมิลำเนาในภาคกลาง จำแนกตามเพศ (คน)

จังหวัดในภาคกลาง	ชาย	หญิง	รวม
1. สุพรรณบุรี(อ.สังขุข)	-	1	1
2. ชัยนาท(อ.สระพระยา)	1	-	1
3. ลพบุรี	1	1	2
4. กาญจนบุรี(อ.เมือง)	1	-	1
5. ราชบุรี(อ.ปากท่อ)	1	-	1
6. อโยธยา(อ.บางปะหัน)	-	1	1
7. นครนายก(อ.องครักษ์)	-	1	1
8. สระแก้ว(อ.วังน้ำเย็น)	-	2	2
9. สมุทรสงคราม	1	-	1
10. นนทบุรี	1	-	1
11. กรุงเทพฯ	-	4	4
รวม 11 จังหวัด	6	10	16

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5

ตารางแสดงจำนวนเด็กปัมที่มีภูมิลำเนาในภาคเหนือ จำแนกตามเพศ (คน)

จังหวัดในภาคเหนือ	ชาย	หญิง	รวม
1. เชียงราย (อ.เทิง)	-	1	1
2. ลำปาง	1	-	1
3. แพร่ (อ.สูงเม่น)	1	-	1
4. สุโขทัย (อ.ศรีสำโรง)	1	-	1
5. พิษณุโลก (อ.นครไทย)	1	2	3
6. ตาก (อ.เมือง ,อ.แม่สอด)	6	1	7
7. นครสวรรค์ (อ.ตากฟ้า)	-	1	1
รวม 7 จังหวัด	10	5	15

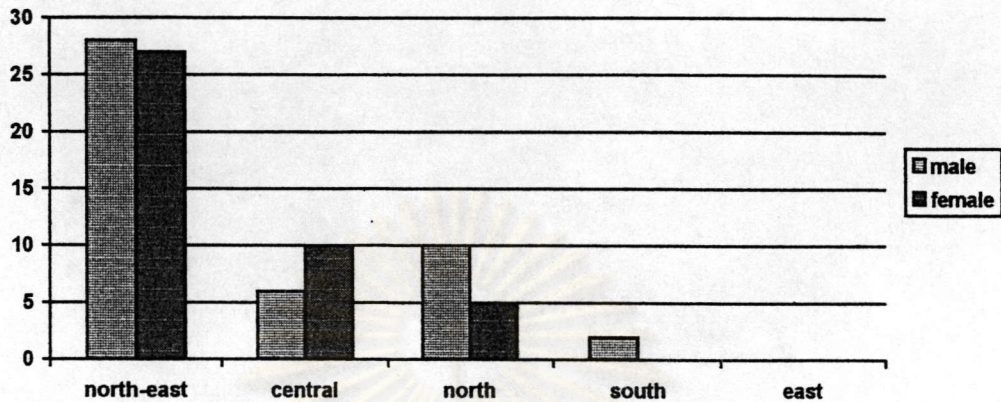
ตารางที่ 4.6

ตารางแสดงจำนวนเด็กปัมที่มีภูมิลำเนาในภาคใต้ จำแนกตามเพศ (คน)

จังหวัดในภาคใต้	ชาย	หญิง	รวม
1. ปัตตานี	1	-	1
2. ยะลา	1	-	1
รวม 2 จังหวัด	2	-	2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4.4
แผนภูมิแสดงจำนวนเด็กบ็ัมที่มีภูมิสำเนาอยู่ในแต่ละภาค จำแนกตามเพศ



จากแผนภูมิดังกล่าว จะพบว่าเด็กบ็ัมทั้งชายและหญิง อพยพย้ายถิ่นมาจากภาคต่างๆ ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 55 คน มีผู้ชาย 28 คน ผู้หญิง 27 คน จากภาคกลางจำนวน 16 คน มีผู้ชาย 6 คน ผู้หญิง 10 คน จากภาคเหนือจำนวน 15 คน มีผู้ชาย 10 คน ผู้หญิง 5 คน และจากภาคใต้จำนวน 2 คน มีผู้ชาย 2 คน ไม่มีผู้หญิง ส่วนภาคตะวันออกไม่มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นประเด็นที่น่าศึกษา 2 ประเด็น คือ เรื่องถิ่นฐาน และเรื่องเพศ ในเรื่องถิ่นฐาน เด็กบ็ัมกลุ่มนี้คิดว่าครึ่งอพยพย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงน่าจะมีแง่มุมทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมบางประการที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการสื่อสารที่น่าสนใจ ส่วนในเรื่องเพศ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าจำนวนชายและหญิงที่อพยพย้ายถิ่นมาทำงานไม่แตกต่างกันมากนัก ประเด็นที่น่าศึกษาคือ ในเมื่อผู้หญิงในชนบทไม่ได้มีหน้าที่เพียงทำงานบ้าน และอยู่บ้านดูแลครอบครัวอีกต่อไป แต่ต้องออกจากบ้านไปทำงานหาเงินในต่างถิ่น เหมือนกับผู้ชาย ดังนั้นสังคมได้ช่วยเตรียมตัวให้ผู้หญิงกลุ่มนี้มีความพร้อมในการใช้ชีวิตในลักษณะที่เคยเป็นชีวิตแบบของผู้ชายหรือไม่ และการสื่อสารมีส่วนช่วยในกระบวนการนี้มากน้อยเพียงใด

การศึกษา

ระดับการศึกษาของเด็กบิ่มีจำนวน 88 คน มีอยู่ทุกระดับไม่ว่าจะเป็นชั้นประถมศึกษา (ป.1 - ป.6) มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.6) จนถึงระดับอนุปริญญาในสายวิชาชีพ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7

ตารางแสดงระดับการศึกษาของเด็กบิ่มี จำแนกตามเพศ (คน)

ระดับการศึกษา	ชาย	หญิง	รวม
ป.1 - ป.6	28 (33.33 %)	35 (41.67 %)	63 (75.00 %)
ม.1 - ม.3	13 (15.48 %)	3 (3.57 %)	16 (19.05 %)
ม.4 - ม.6	1 (1.19 %)	3 (3.57 %)	4 (4.76 %)
อนุปริญญา	1 (1.19 %)	-	1 (1.19 %)
รวม	43 (51.19 %)	41 (48.81 %)	84 (100.00 %)

* หมายเหตุ ขาดข้อมูลของเด็กบิ่มีจำนวน 4 คน

จากตารางข้างต้นจะพบว่า เด็กบิ่มีทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่จะจบการศึกษาในช่วงระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 คือมีชาย 28 คน และหญิง 35 คน จำนวนรองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีชาย 13 คน แต่มีหญิงเพียง 3 คน ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีชายเพียง 1 คน และหญิง 3 คน คนที่จบการศึกษาระดับสูงสุดสำหรับชายคืออนุปริญญา (ปวส.) จำนวน 1 คน และสำหรับหญิงคือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน

เมื่อพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดจะพบว่าในจำนวนผู้ชาย 28 คน ที่เรียนจบในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีผู้ที่เรียนไม่จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เพียง 2 คน ส่วนในกลุ่มผู้หญิงจำนวน 35 คนที่เรียนจบในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 นั้น มีผู้ที่เรียนไม่จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึง 6 คน กล่าวคือ 4 คนเรียนจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และอีก 2 คนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ในระดับที่สูงไปกว่านั้นคือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ผู้ชาย 10 คน ได้เรียนจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในขณะที่ผู้หญิงเรียนจบในระดับเดียวกันเพียง 2 คน

ความแตกต่างของระดับการศึกษาระหว่างชายและหญิงปรากฏอย่างชัดเจน กลุ่มที่ใหญ่รองลงมาจากผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ ผู้ชายจำนวน 10 คนได้เรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในขณะที่ผู้หญิงจำนวน 4 คนจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะเห็นได้ว่ากลุ่มเด็กบ๊มที่เป็นผู้ชาย มีโอกาสทางการศึกษาสูงกว่าผู้หญิงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งๆ ที่ทั้งสองกลุ่มก็ต้องออกไปรับจ้างทำงานหาเงินนอกบ้านเหมือนกัน กลุ่มผู้หญิงจึงมีความน่าเป็นห่วงมากกว่าเมื่อต้องเข้าสู่ระบบงานเดียวกับผู้ชาย แต่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าเช่นนี้

โอกาสในการศึกษาของเด็กบ๊ม

จากการศึกษาพบว่าเหตุผลที่เด็กบ๊มกลุ่มนี้ได้เรียนไม่ถึงเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับคือประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งได้เป็น 2 ประการใหญ่ๆ คือ ความสามารถในการเรียน และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ และการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม และเพื่อความบันเทิงของเด็กบ๊มทั้งกลุ่มนี้ มีดังต่อไปนี้

มนีรัตน์และประวิทย์ เป็นผู้ที่ได้เรียนเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพราะไม่สามารถเรียนต่อได้ แต่ปัจจุบันทั้งสองก็อ่านหนังสือต่างๆ ทั้งหนังสือการ์ตูน และหนังสือพิมพ์

มนีรัตน์ (หญิง, อายุ 23 ปี, อุดรธานี, ป.1, แต่งงานแล้วไม่มีลูก, ทำงานในกรุงเทพฯ 2 ปี) มนีรัตน์เล่าว่า เรียนแค่ชั้น ป.1 เพราะเรียนต่อไม่ไหวแต่ก็อ่านออกเขียนได้ โดยหัดอ่านเอาเอง มนีรัตน์ชอบอ่านหนังสือหลายชนิด โดยเฉพาะนิยายสารการ์ตูนพวกชายหัวเราะ

และหนังสือการ์ตูนไทย ซื้อมาอ่านตั้งแต่อยู่อุดรธานี แล้วก็เก็บรวบรวมไว้มากจนแม่ต้องเอาไปขาย นอกจากนั้นยังชอบอ่านนวนิยายขนาดปกเกิดมื้เล่มละ 25 บาท รวมถึงหนังสือพิมพ์ โดยชอบอ่านข่าวอาชญากรรมในหน้า 1 และข่าว “ฆ่ากันตาย” ด้วยเหตุผลคือ “ไม่รู้ มันอยากรู้ อยากเห็น....ชอบ”

ประวิทย์ (ชาย, อายุ 21 ปี, ชัยนาท, ป.1, แต่งงานแล้วมีลูก 1 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า 10 ปี) ประวิทย์เล่าว่า เรียนไม่ได้และจบชั้น ป.1 แต่ก็อ่านหนังสือได้ โดยมีเงื่อนไขว่า “ต้องเขียนตัวโตๆ เป็นระเบียบ หรืออย่างตัวพิมพ์ในหนังสือพิมพ์อย่างนั้นก็อ่านได้” ประวิทย์ชอบอ่านนิตยสารการ์ตูนพวกชายหัวเราะ เรื่องตลกๆ ส่วนหนังสือพิมพ์ก็อ่านไทยรัฐ “อ่านข่าวหน้า 1 ข่าวฆาตกรรม ปล้น ฆ่า ช่มชู้ อ่านมาวิเคราะห์หว่าว่าจะป้องกันอย่างไร การเมืองไม่ชอบอ่าน ซิงดีซิงเด่นกัน ปวดหัวตาย...” แต่ถึงไม่ชอบอ่านข่าวการเมือง ประวิทย์ก็รู้จักนักการเมืองอย่าง ชวน หลีกภัย จำลอง ศรีเมือง ขวลิต ยงใจยุทธ และได้คุยถึงเหตุการณ์ทางการเมือง เช่นการประท้วงอดอาหารหน้ารัฐสภา เกือบทั้งหมดมาจากบทเพลงของนักร้องคนโปรด คือ บุญโทน คนหนุ่ม

สมใสเป็นตัวอย่งของผู้ที่ได้เรียนไม่ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย

สมใส (หญิง, อายุ 28 ปี, สุรินทร์ ป.5, แต่งงานแล้วไม่มีลูก, ทำงานในกรุงเทพฯ 2 เดือน) สมใสเป็นลูกคนที่ 8 ในจำนวนพี่น้อง 12 คน ได้เรียนแค่ ป.5 แล้วต้องออกจากโรงเรียน เพราะมีน้องต้องเรียนอีกหลายคน แต่ไม่มีคนช่วยที่บ้านทำนา สมใสทำนาอยู่ที่บ้านจนกระทั่งแต่งงานแม่ก็แบ่งที่นาให้ สมใสทำนาอยู่กับสามีประมาณ 10 ปี ก็มาทำงานที่กรุงเทพฯ เหมือนกับสามี สมใสไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือ ช่วงที่อยู่บ้านดูโทรทัศน์บ่อย ส่วนใหญ่จะดูละครและเกมโชว์ ส่วนข่าวดูไปเรื่อยๆ ชอบข่าวบันเทิง และรายการสี่สັນบันเทิง ส่วนวิทยุก็ฟังข่าว เพลง และละคร แบบเปิดไว้เป็นเพื่อนไม่ได้ตั้งใจฟังมากนัก

จะเห็นได้ว่า เด็กป๋มที่ได้เรียนต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับมีโอกาสใช้สื่อเพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิงได้ตามสมควร ความสามารถในการอ่านแม้จะเป็นอุปสรรคบ้าง แต่ก็มีสื่อประเภทอื่นๆ ที่ไม่ต้องอาศัยความสามารถในการรู้หนังสือ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์ สื่อประเภทต่างๆ จึงช่วยในการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่ต้องอยู่ในกรอบของการทำงาน

โครงการการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เป็นหนทางหนึ่งในการศึกษาหาความรู้ นอกกระบวนโรงเรียนของกลุ่มเด็กป๋ม มีหลายคนที่เรียนกับโครงการฯ เพราะใช้เวลาในการเรียนในห้องเรียนน้อย ทำให้สามารถทำงานไปด้วยได้

การศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบันมี 3 ระบบคือ

1. ระบบชั้นเรียน - มีการเรียนการสอนคล้ายในโรงเรียน ผู้เรียนต้องมาเรียนทุกวัน เวลาประมาณ 17.00 - 20.00 น. แต่ละภาคเรียนขาดได้ไม่เกิน 4 ครั้ง โดยมีคะแนนเก็บร้อยละ 40 (จากการเข้าห้องเรียน และการร่วมกิจกรรม) และคะแนนสอบร้อยละ 60 ผู้เรียนจะได้ความรู้จากการเรียนมากกว่าอีก 2 ระบบ

2. ระบบทางไกล - มีการเรียนการสอนแบบผู้ใหญ่ ผู้เรียนต้องมาพบกลุ่มทุกวันอาทิตย์ เป็นเวลา 1 ภาคเรียน ใช้วิธีการสอนแบบกำหนดประเด็นให้ผู้เรียนไปอ่านด้วยตนเอง แล้วมาอภิปรายซักถามในห้องเรียน

3. ระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง - ไม่มีการเรียนการสอน ผู้เรียนต้องมาพบกลุ่มวันอาทิตย์จำนวน 5 สัปดาห์ และไม่มีคะแนนเก็บ คะแนนได้จากการสอบ ผู้เรียนต้องขวนขวายศึกษาด้วยตนเองมากกว่าอีก 2 ระบบ

ตารางที่ 4.8

ตารางแสดงรายละเอียดการศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียนของกลุ่มเด็กป๋ม

ระบบการเรียน	ชื่อ และประวัติส่วนตัว	ประวัติการศึกษา
1. ระบบชั้นเรียน	ชั้นทอง (หญิง, อายุ 21 ปี, อุดรธานี, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ 6 เดือน)	เรียนจบชั้น ป.6 แล้วเรียนต่อภาคค่ำพร้อมกับทำงานเลี้ยงเด็กที่โรงเรียนคริสเตียนแถวที่บ้าน เรียนถึงชั้น ม.2 ก็ลาออกเพราะงานเหนื่อย และช้เก็ยจเรียน
2. ระบบทางไกล	อานนท์ (ชาย, อายุ 18 ปี, ลพบุรี, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า 2 ปี)	เรียนจบชั้น ป.6 ที่บ้าน มาทำงานในกรุงเทพฯ ก็ได้เรียนโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ใกล้ๆ ป๋ม เรียนเฉพาะวันอาทิตย์ เพิ่งสอบไล่ชั้น ม. 3 เสร็จเรียบร้อย
	ประกอบ (ชาย, อายุ 26 ปี, บุรีรัมย์, แต่งงานแล้ว มีลูก 1 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ 4 ปี)	เรียนจบชั้น ป. 6ที่บ้าน เพิ่งสมัครเรียนที่โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ เรียนเฉพาะวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดของประกอบ
3. ระบบการเรียนด้วยตนเอง	นงลักษณ์ (หญิง, อายุ 17 ปี, อุดรธานี, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ 2-3 เดือน)	เรียนจบชั้น ป.6 ที่บ้าน แล้วก็ช่วยที่บ้านทำนา ต่อมาก็สมัครเรียนแถวบ้าน แล้วก็ย้ายมาทำงานในกรุงเทพฯ ถึงช่วงสอบก็ลากลับไปสอบ
	บุญสนอง (ชาย, อายุ 15 ปี, บุรีรัมย์, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ นาน 2 ปี)	เรียนจบชั้น ป.6 ที่บ้าน แล้วบวชพร้อมกับเรียนต่อจนถึงชั้น ม.2 แต่ยังไม่จบก็สึกออกมา ก่อน จึงเลิกเรียน
	แก้ว (ชาย, อายุ 23 ปี, ตาก, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ 5 ปี)	เรียนจบชั้น ป.6 ที่บ้าน แล้วบวชพร้อมกับเรียนถึงชั้น ม.3

* **ขันทอง** (หญิง, อายุ 21 ปี, อุดรธานี, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ 6 เดือน)

ขันทองเรียนจบชั้น ป.6 แล้วย้ายมาเรียนต่อแบบศึกษาผู้ใหญ่ที่โรงเรียน อุดรคริสเตียนวิทยา ช่วง 16.00 - 21.00 ช่วงกลางวันก็ทำงานเป็นที่เลี้ยงเด็กกับทางโรงเรียน ได้ ค่าจ้างเดือนละ 900 บาท เรียนถึง ม.2 ก็ลาออก เพราะทำงานแล้วเหนื่อยและซีเกียจเรียนด้วย ต่อมาก็ทำงานเย็บผ้าและงานอื่นๆ หลายแห่ง ทั้งที่อุดรธานีและที่กรุงเทพฯ ก่อนที่จะมาทำงาน ที่ปั้ม “ตั้งแต่ออกจากโรงเรียน ก็ทำงานทำไปเรื่อยๆ หาประสบการณ์ อะไรที่ไม่เคยทำก็ลองทำดู”

* **อานนท์** (ชาย, อายุ 18 ปี, ลพบุรี, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า 2 เดือน)

อานนท์เรียนจบชั้น ป.6 แล้วย้ายมาทำงานในกรุงเทพฯ โดยมีพี่สาว 1 คนมา อยู่ก่อน เป็นคนสวนของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย งานแรกของอานนท์คือ เป็นพนักงาน ทำความสะอาดของบริษัทรับเหมาทำความสะอาดแห่งหนึ่ง เพิ่งมาทำงานปั้มได้ 2 เดือน ตอนนี ้เรียนอยู่ที่โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ ถนนสรรพาวุธ ไม่ไกลจากปั้มนัก อานนท์ต้องไปเรียนทุก วันอาทิตย์ ช่วงนี้เพิ่งสอบชั้น ม.3 เสร็จเรียบร้อยแล้ว

* **ประกอบ** (ชาย, อายุ 26 ปี, บุรีรัมย์, แต่งงานแล้วมีลูก 1 คน, ทำงานในกรุงเทพฯ 4 ปี)

ประกอบเรียนจบชั้น ป.6 แล้วย้ายมาทำงานกรุงเทพฯ ได้ 4 ปี 2 ปีแรกเป็นคนส่งน้ำที่คลังสินค้า ของการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย มาทำงานปั้มซึ่งอยู่ใกล้กับที่ทำงานเดิมได้ประมาณ 2 ปี แล้ว เคยคุยให้ฟังว่า อยากเรียนศึกษาผู้ใหญ่ต่อ และอยากทำงานขับรถส่งของกับการบินไทย แต่งานนี้ต้องการวุฒิที่สูงกว่า ป.6 (ช่วงต่อมาเพื่อนที่ปั้มให้ข้อมูลว่า ประกอบได้ไปเรียนศึกษา ผู้ใหญ่ในวันอาทิตย์ เพราะตรงกับวันหยุดของตนพอดี)

* **นงลักษณ์** (หญิง, อายุ 17 ปี, อุดรธานี, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ 2 - 3 เดือน)

นงลักษณ์เรียนจบชั้น ป.6 แล้วย้ายมาทำงานที่บ้านทำนากับน้องชาย พร้อมกับ กับสมัครเรียนแบบเรียนด้วยตนเองที่โรงเรียนแถวบ้าน ต่อมาพี่ชายซึ่งทำงานเป็นผู้ดูแลเรื่องบัญชี และการเงินของปั้มสาขาต่างๆ ได้ชวนมาทำงานปั้ม ทำมาได้นาน 3 เดือน เมื่อเดือนที่แล้วลา กลับ บ้านเพราะถึงช่วงสอบ ต้องกลับไปสอบ

* บุญสนอง (ชาย, อายุ 15 ปี, บุรีรัมย์, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ 2 ปี)

บุญสนองเรียนจบชั้น ป.6 แล้วย้ายมาอยู่กับครอบครัวพร้อมกับเรียนไปด้วย จนถึงชั้น ม.2 แต่ยังไม่จบก็สึกออกมาก่อนเพราะ “อยากรู้ทางโลก ความจริงอยากบวชอีก แต่ตอนนี้คงไม่แล้ว” ตลอดเวลา 2 ปี ที่มาทำงานในกรุงเทพฯ ก็ทำงานบิ๊มมาตลอด พี่น้อง 6 คน ตอนนี้อยู่ทำงานอยู่กรุงเทพฯ หมุด

* แก้ว (ชาย, อายุ 23 ปี, ตาก, โสด, ทำงานในกรุงเทพฯ 5 ปี)

แก้วเรียนจบชั้น ป.6 แล้วย้ายมาอยู่กับครอบครัวพร้อมกับเรียนไปด้วยจนจบชั้น ม.3 ต่อมาก็ช่วยที่บ้านทำไร่ทำสวน มาทำงานกรุงเทพฯ ได้ 5 ปีแล้ว ทำงานบิ๊มมาตลอด

สรุปได้ว่า โอกาสในการศึกษาต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียนของกลุ่มเด็กบิ๊มส่วนมากจะอยู่ในช่วงที่ช่วยงานอยู่กับบ้านที่ต่างจังหวัด เพราะลักษณะการทำงานเอื้ออำนวยให้มีเวลารวมมากกว่าการทำงานรับจ้างในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัดก็มีญาติผู้ใหญ่ดูแลเรื่องการศึกษา และออกค่าใช้จ่ายให้

ส่วนโอกาสของกลุ่มเด็กบิ๊มในช่วงที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ แล้ว พบว่าเป็นไปได้แต่น้อยมาก อุปสรรคประการแรกคือ การขาดข้อมูลข่าวสาร เด็กบิ๊มหลายคนแล้วว่าอยากเรียนต่อ แต่ไม่รู้ว่าสมัครได้ที่ไหน เด็กบิ๊ม 2 - 3 คนที่มีโอกาสเรียนต่อ ล้วนแต่เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า อุปสรรคประการที่สองคือเรื่องเวลา แม้การเรียนบางระบบจะใช้เวลาเพียงไม่มาก แต่ระบบการทำงานก็ไม่เอื้ออำนวยให้มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้สะดวกนัก รวมถึงเวลาในการอ่านศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองด้วย นอกจากเรื่องการขาดข้อมูลข่าวสาร และเรื่องเวลาแล้ว ก็มีอุปสรรคต่างๆ อีกบ้าง เช่นเรื่องสถานที่เรียนอยู่ไกล เรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียน

ความแตกต่างทางเพศ เป็นปัจจัยทำให้โอกาสในการศึกษาของชายและหญิงแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด หนทางที่สำคัญในการศึกษาต่อของกลุ่มผู้ชาย คือ การอุปสมบทหรือการบวช ผู้ชายบางคนเรียนจบชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ แล้วบวชเณรพร้อมกับเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา ในขณะที่ผู้หญิงไม่มีโอกาสดังกล่าวเลย

จะเห็นได้ว่า เด็กบิ๋มส่วนมากมุ่งศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในระบบการศึกษาสายสามัญ แต่อุปสรรคหลายประการทำให้ไม่ได้ศึกษาต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และคาดว่าไม่น่าจะมีใครได้ศึกษาถึงขั้นอุดมศึกษา ระดับการศึกษาดังกล่าวของเด็กบิ๋มไม่เพียงพอที่จะได้งานที่มั่นคง และมีรายได้ดีในสังคมเมืองที่มีการแข่งขันกันสูงอย่างแน่นอน ทางเลือกอีกประการหนึ่งซึ่งไม่มีเด็กบิ๋มคนใดพูดถึงเลยคือ การศึกษาในสายวิชาชีพ และการฝึกอาชีพต่างๆ เพื่อโอกาสในการทำงานที่ได้ใช้ทักษะความรู้ซึ่งช่วยให้มีโอกาสก้าวหน้า และมีรายได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ลักษณะอาชีพของกลุ่มเด็กบิ๋มก่อนมาเป็นเด็กบิ๋ม

งานอาชีพของกลุ่มเด็กบิ๋มก่อนจะมาทำงานบิ๋ม แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ อาชีพส่วนตัว และอาชีพรับจ้าง ทั้งนี้ลักษณะงานอาชีพของชาย และหญิงมีความแตกต่างกัน ในบางประการ กล่าวคือ อาชีพของชายส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ทักษะมากกว่าอาชีพของหญิง แต่ก็จะเป็นงานที่ฝึกได้ง่ายได้ง่าย เช่น ขับรถ, ติดตั้งสายไฟ, ทำสีรถ, เชื่อมเหล็ก แต่อาชีพของหญิงส่วนใหญ่จะเป็นงานบริการ เช่น ทำงานบ้าน, เลี้ยงเด็ก, ขายของ มีงานที่ต้องฝึกบ้าง ได้แก่ เย็บผ้า

ตารางที่ 4.9

ตารางแสดงอาชีพเดิมที่เป็นอาชีพส่วนตัวของกลุ่มเด็กบิ๋ม จำแนกตามเพศ

ลักษณะอาชีพส่วนตัว	อาชีพของทั้งชาย และหญิง	อาชีพของชาย	อาชีพของหญิง
	ทำไร่ ทำนา ทำสวน	ขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รับเหมาติดตั้งสายไฟ รับเหมาทาสี	ถักกระเป๋าเชือก

ตารางที่ 4.10

ตารางแสดงอาชีพเดิมที่เป็นอาชีพรับจ้างของกลุ่มเด็กป๋ม จำแนกตามเพศ

ลักษณะอาชีพ รับจ้าง	อาชีพของ ทั้งชาย และหญิง	อาชีพของชาย	อาชีพของหญิง
งานบริการ	-เสิร์ฟอาหารในร้านอาหาร -ขายของในร้านค้าใน ห้างสรรพสินค้า -บริการในสนุกเกอร์คลับ -ทำความสะอาด (สังกัดบริษัท) -รักษาความปลอดภัย (สังกัดบริษัท)	-เสิร์ฟอาหารใน ดิสโก้เธค บาร์ -เดินตัวใน โรงภาพยนตร์	-รับจ้างในร้าน ขายของขนาดเล็ก -รับจ้างใน ร้านเสริมสวย -รับจ้างทำงานบ้าน เลี้ยงเด็กใน -สถานรับเลี้ยงเด็ก -ทำสวน
งานก่อสร้าง	-รับจ้างก่อสร้างทั่วไป	-วางท่อประปา -ปูหินอ่อน	
งานด้านการขนส่ง		-เด็กรถสิบล้อ -เด็กรถเทรลเลอร์ -ขับรถส่งสินค้า -ขับรถมอเตอร์ไซด์ ส่งพิซซ่า	
งานด้านการเกษตร		-รับจ้างปลูกป่า กับกรมป่าไม้	
งานช่างฝีมือ		-รับจ้างในร้าน เฟอร์นิเจอร์และ ร้านกันสาดผ้าใบ -รับจ้างใน คู่มือสี่รถยนต์ -ช่างเครื่องใน คู่มือรถยนต์ -ช่างซ่อมแอร์	-เย็บผ้าใน ร้านตัดเสื้อผ้า

<p>งานโรงงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - อุตสาหกรรมผ้า และเครื่องแต่งกาย - อุตสาหกรรมอาหาร - อุตสาหกรรม บรรจุภัณฑ์ - อุตสาหกรรมหนัก 		<ul style="list-style-type: none"> -ร้อยหัวเข็มขัด -ผลิตถ้วยกระดาษ -ผลิตกระป๋อง และฝากระป๋อง -รับจ้างในโรงกลึง -รับจ้างในโรงงาน ผลิตยางรถยนต์ -ชุบเหล็ก -เชื่อมเหล็ก 	<ul style="list-style-type: none"> -เย็บผ้า -พิมพ์ผ้า -ผลิตปลากะป๋อง -ผลิตอาหารทะเล -ผลิตขนมเยลลี่
งานด้านการคมนาคม		-สำรวจเส้นทาง กรมทางหลวง	
งานด้านธุรการ			-สำรวจตลาดใน บริษัทผลิตน้ำอัดลม

อาชีพของครอบครัวเดิม

เด็กบิ๊มจำนวน 88 คน ที่เข้ามาทำงานลักษณะเดียวกันที่บิ๊มน้ำมัน มีภูมิลำเนามาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศถึง 30 จังหวัด แต่ครอบครัวเดิมของกลุ่มเด็กบิ๊มน้ำมันนี้ ประกอบอาชีพเพียงไม่กี่ประเภทคือ ทำไร่ ทำนา ทำสวน รับเหมาก่อสร้าง ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

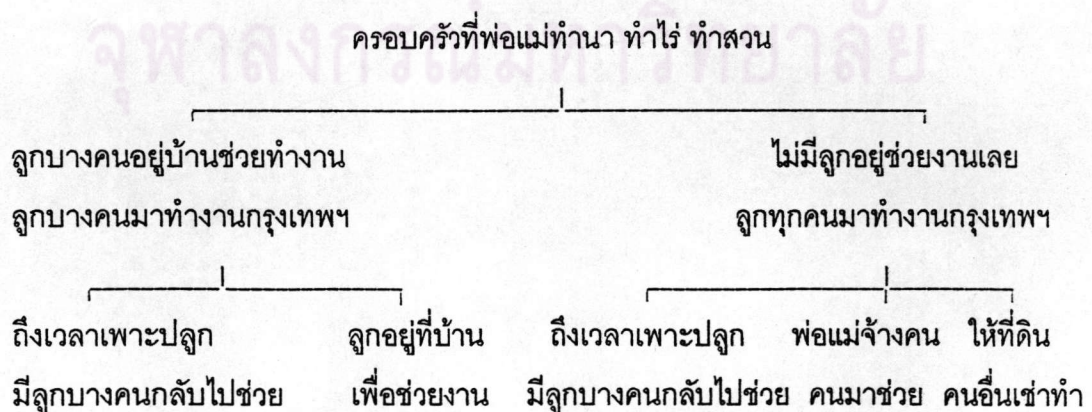
เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจลักษณะอาชีพการงานของครอบครัวเดิม อันหมายถึงพ่อแม่ของกลุ่มเด็กบิ๊ม เราอาจแบ่งเด็กบิ๊มเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด จำนวน 83 คน
2. กลุ่มที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และ นนทบุรี จำนวน 5 คน

กลุ่มแรกคือ กลุ่มที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด มีเด็กบิ๊มจำนวน 66 คน มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อันได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ในกลุ่มนี้ บางส่วนจะมีลูกบางคนอยู่กับพ่อแม่เพื่อช่วยเหลืองานที่บ้าน และลูกบางคนก็จะมาทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อถึงฤดูทำนาก็จะมีลูกที่ทำงานในกรุงเทพฯ บางคนกลับไปช่วยทำนาด้วย แต่บางครอบครัวจะมีเพียงพ่อแม่อยู่กันตามลำพัง (และอาจจะมียุติลาที่ลูกฝากเลี้ยง) เมื่อถึงฤดูทำนาลูกบางคนก็จะกลับไปช่วย หรือมิฉะนั้น พ่อแม่ก็ต้องจ้างคนมาช่วย หรือไม่ก็ให้คนอื่นเช่าที่นาไปทำเลย ดังแผนภูมิข้างล่าง

แผนภูมิที่ 4.5

แผนภูมิแสดงลักษณะการช่วยงานภายในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม



นอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว มีส่วนน้อยมากที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ประกอบอาชีพอื่น ได้แก่ กิจการส่วนตัวขนาดเล็ก และรับจ้างทั่วไป ซึ่งบางครอบครัวก็ยังอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม บางครอบครัวก็ย้ายถิ่นมาอยู่กรุงเทพฯ กันหมด

ครอบครัวที่ยังอยู่ภูมิลำเนาเดิม มีจำนวน 6 คน พ่อทำงานรับจ้าง ได้แก่ ชักรถส่งของ ก่อสร้าง ส่วนแม่จะอยู่บ้านดูแลหลาน แต่บางครอบครัวแม่จะเปิดร้านขายของชำ

สำหรับครอบครัวของเด็กปี่มีจำนวน 11 คน ที่ย้ายถิ่นมากรุงเทพฯ บางครอบครัวจะทำงานรับเหมาก่อสร้าง โดยช่วยกันทั้ง พ่อแม่และลูกๆ รวมถึงญาติๆ ด้วย บางครอบครัวก็จะมีแต่พ่อ บางครอบครัวมีแม่เพียงคนเดียว ก็จะรับจ้างทั่วไป แต่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มที่ย้ายมากรุงเทพฯ กลุ่มนี้คือ พ่อแม่ทำงานรับจ้างในลักษณะซึ่งแตกต่างจากกลุ่มที่รับจ้างอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม เพราะกลุ่มที่ย้ายมากรุงเทพฯ จะรับจ้างโดยสังกัดบริษัท โดยส่วนมากพ่อจะเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย และแม่เป็นพนักงานทำความสะอาด

กลุ่มที่สองคือ กลุ่มที่ภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และนนทบุรี ซึ่งมีจำนวน 5 คน กลุ่มนี้มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ประกอบอาชีพรับจ้าง เช่น ชักรถ เป็นพนักงานทำความสะอาดหรือ ทำงานปี่

สรุปได้ว่า เด็กปี่มีจำนวนกว่าครึ่งมาจากครอบครัวที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ในชนบท ทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ มีเพียงส่วนน้อยซึ่งมีกิจการขายของเล็กๆ น้อยๆ และรับจ้างทั่วไป ทั้งที่ยังอยู่ภูมิลำเนาเดิม และอพยพย้ายถิ่นมากรุงเทพฯ กันหมดแล้ว และมีเด็กปี่กลุ่มเล็กๆ อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ

อาชีพของคู่สมรส

เด็กปี่ที่แต่งงานมีครอบครัวแล้วมีจำนวน 27 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.68 จากจำนวนเด็กปี่ทั้งหมด เป็นชาย 12 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 จากจำนวนผู้ชายทั้งหมด และหญิง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 จากจำนวนผู้หญิงทั้งหมด

อาชีพของคู่สมรสของเด็กบิ่มีชายและหญิง จำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 4.11

ตารางแสดงลักษณะอาชีพส่วนตัวของคู่สมรสของกลุ่มเด็กบิ่มี จำแนกตามเพศ (คน)

ลักษณะอาชีพ	อาชีพคู่สมรสของชาย	จำนวน	อาชีพคู่สมรสของหญิง	จำนวน
งานค้าขาย	-ขายอาหารที่บ้าน (ในกรุงเทพฯ)	1	-รับเหมาก่อสร้าง	2
	-ขายของที่บ้าน (ในต่างจังหวัด)	1		
รวม		2		2

ตารางที่ 4.12

ตารางแสดงลักษณะอาชีพรับจ้างของคู่สมรสของกลุ่มเด็กบิ่มี จำแนกตามเพศ

ลักษณะอาชีพ	อาชีพคู่สมรสของชาย	จำนวน	อาชีพคู่สมรสของหญิง	จำนวน
งานบริการ	-รับจ้างในบิ่มีน้ำมัน	4	-รับจ้างในบิ่มีน้ำมัน	4
	-รับจ้างสอยผ้า	1	-รักษาความปลอดภัย (สังกัดบริษัท)	4
งานด้านการขนส่ง	-	-	-ขับรถให้กับโรงไม้	1
งานธุรการ	-เสมียนบิ่มีน้ำมัน	2	-	-
งานราชการ	-	-	-เป็นทหารมหาดเล็กฯ ใน พระราชวังสวนจิตรลดา	1
รวม		7		10

หมายเหตุ

- คู่สมรสของชายอีก 3 คน ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน แต่อยู่บ้านเลี้ยงลูก รวม 3 คน
- คู่สมรสของหญิงอีก 2 คน แยกทางกันแล้ว และอีก 1 คนไม่มีข้อมูล รวม 3 คน

จะเห็นได้ว่า ลักษณะอาชีพของคู่สมรสของกลุ่มเด็กบิ๊ม ก็ไม่ต่างจากลักษณะอาชีพของกลุ่มเด็กบิ๊มมากนัก คือ ส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพรับจ้างในลักษณะแรงงานไร้ฝีมือ ที่คิดค่าจ้างเป็นรายวัน และรายได้ต่อเดือนต่ำ การสร้างครอบครัวใหม่ของกลุ่มเด็กบิ๊มส่วนใหญ่ จึงมีพื้นฐานอยู่บนการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองในชนบท มาเป็นครอบครัวที่ประกอบอาชีพรับจ้างใช้แรงงาน ในลักษณะแรงงานไร้ฝีมือค่าจ้างต่ำในสังคมเมืองนั่นเอง



ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย